

สถานที่ส่งเสริมให้มีการปลูก

ส่วนประกอบเครื่องดนตรี	ชนิดไม้	สถานที่ส่งเสริมให้มีการปลูก	หมายเหตุ
ลูกระนาดเอก	- ไม้พยอม - ไม้ชะลูด - ไม้ชิงชัน	พื้นที่ดินทราย จ.อุทัยธานี เขาราวเทียนทอง จ.ชัยนาท	- ไม้ชะลูด ปลูกที่ จ.เพชรบูรณ์ - ไม้พยอม ปลูกที่ จ.ชัยภูมิ - ไม้ชิงชัน ปลูกที่ จ.อุทัยธานี
ลูกระนาดทุ้ม	- ไม้ปรง	จ.ประจวบคีรีขันธ์	ถ้าปลูกในพื้นที่น้ำเค็มเสียงของลูกระนาดจะดัดเสียงดี
วางระนาดเอก	- ไม้ขนุน - ไม้มะม่วง - ไม้ชะลูด	เขตพื้นที่ภาคกลาง	วางระนาดที่เป็นรางชุด หมายถึง ไม้ทั้งก่อนแกะเป็นราง ทำให้ง่ายต่อไม้ - วางระนาดที่เป็นรางต่อ หมายถึง ไม้แกะชิ้นส่วนมาประกอบเข้าด้วยกัน ทำให้ประหยัดไม้ คุณภาพของเสียงเหมือนกัน
วางระนาดทุ้ม	- ไม้ขนุน - ไม้มะม่วง - ไม้ชะลูด	เขตพื้นที่ภาคกลาง	
ไม้ระนาดเอก	- ไม้ชิงชัน ไม้ไม่ - ลูกคี่ ไม้ชิงชัน	จ.อุทัยธานี	
ไม้ระนาดทุ้ม	- ไม้ชิงชัน ไม้ไม่ - ลูกคี่ ไม้ชิงชัน	เขตพื้นที่ภาคกลาง	
ส้นระนาดเล็ก	- ไม้ชิงชัน		
วางระนาดเล็ก	- ไม้ขนุน - ไม้มะม่วง - ไม้ชะลูด	เขตพื้นที่ภาคกลาง	
ซออู้	- ไม้ชิงชัน - ไม้พยอม		- ตัวคันทิ้งใช้ไม้พยอม เพราะมีความแข็งแรง - ไม้ชิงชัน - ตัวซออู้ใช้กะลามะพร้าว - สายเอกใช้เอ็น เบอร์ 80 - สายทุ้ม ใช้เอ็น เบอร์ 120
ซอด้วง	- ไม้ชิงชัน - ไม้พยอม - ไม้ประดู่	พื้นที่ดินทราย จ.อุทัยธานี เขาราวเทียนทอง จ.ชัยนาท	- ตัวคันทิ้งใช้ไม้พยอม เพราะมีความแข็งแรง - ไม้ชิงชัน - ตัวซอด้วงใช้ไม้ชิงชัน - สายเอกใช้เอ็น เบอร์ 80 - สายทุ้ม ใช้เอ็น เบอร์ 100
กลองแขก	- ไม้กุ่ม - ไม้ตาล - ไม้ชะลูด	เขตพื้นที่ภาคกลาง	- ใช้หนังวัวทำหน้ากลอง - ใช้หนังวัวทำเป็นเชือกชัก
ตะโพน	- ไม้มะม่วง - ไม้ชะลูด	เขตพื้นที่ภาคกลาง	

CHANDRAKASEM RAJABHAT UNIVERSITY CHAINAT

<http://chainat.chandra.ac.th>

ไม้ที่ใช้ในการผลิตเครื่องดนตรีแต่ละชนิด

ประเภทเครื่องดนตรี	ต้นไม้		
ลูกระนาดเอก			
ลูกระนาดทุ้ม	ไม้ปรง		
วางระนาดเอก			
วางระนาดทุ้ม			
ไม้ระนาดเอก			
ไม้ระนาดทุ้ม			
ส้นระนาดเล็ก	ไม้ชิงชัน		
วางระนาดเล็ก			
ซออู้			
ซอด้วง			
กลองแขก			
ตะโพน			

ศูนย์การศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม-ชัยนาท

องค์ความรู้ภูมิปัญญา
กระบวนการผลิตและพัฒนาเครื่องดนตรีไทย

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม-ชัยนาท
หมู่ 7-8 ต.แพรกศรีราชา อ.สรรคบุรี จ.ชัยนาท 17140

งานประชาสัมพันธ์ มจช.ชัยนาท

056-48244

กระบวนการผลิตและพัฒนาเครื่องดนตรีไทย

กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยผลิตภัณฑ์ซอด้วง/ซอด้วง ระนาด

ที่ตั้ง กลุ่มอนุรักษ์ดนตรีไทย บ้านคลองจันทร์ หมู่ 1 ตำบลห้วยบุ่ง อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท โทร 056-489-190
นายกมล เขตการณ์ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหันคา 2547 ตำนานผลิตภัณฑ์ซอด้วง-ซอด้วง

ประวัติความเป็นมา
ปลายสมัยรัชกาลที่ 5 มีหนองหื่นเทพ กลุ่มซึ่งมีหื่นเทพเป็นหัวหน้ากลุ่ม ต้นตระกูลนามสกุลบัวเพชร ตระกูลอ่อนกว่า ตระกูลอุบลมาอำ
อพยพมาทำนาหากิน โดยมาเครื่องดนตรีไทยมาด้วย ครุสตนดนตรีไทยคนแรก คือ ครูทรง อ่อนฉ่ำ
ปี 2485 นักดนตรีประจำหมู่บ้านมีความสามารถทางซอด้วง-ซอด้วง ใคร่อยากเก็บเก็บสอให้ โดยรวมกลุ่ม 10 คน
เป็นวงดนตรีไทยช่วยงานพิธี เล่นเพลงแรก คือ ซาโลง เพลงเขมร(เล่นก่อนเลิก)
ปี 2500 มีวงปี่พาทย์ นายเขียน บุญวาท ในขณะมี20 คน เป็นปี่พาทย์ไทย-มอญ
คือ อรุณ บุญวาท เรือง บุญวาท และพร บุญวาท เป็นระนาดเอก มีมือตีแบบน้ำไม้โท
ฝีมือเด่นในเขตหันคา วงดนตรีมีความเจริญรุ่งเรืองมาตลอด 20 ปี
ปี 2517 คนศรีสาครเข้ามาจับบทบาทแทนแต่มีค่าใช้จ่ายสูง
จึงดนตรีไทยไปสอนสากล จนดนตรีไทยได้รับความนิยมอีกครั้ง มี
ประยูร อุบลมาอำ สอน คำสิงห์ ชัย แจ่มท้วม ประกิจ สอนแจ่ม
หรือพื้นดนตรีไทยวงเครื่องสาย ซอด้วง-ซอด้วงผสมเป็นวงมโหรีขนาดน้อย 5-10 คน
สร้างเครื่องดนตรี เองแสดงจนเป็นที่พอใจของกลุ่ม ชุมชน ผลิตภัณฑ์สุดในท้องถิ่น
การผลิตซอจากที่เดียวกัน จะตั้งเสียงให้เข้ากัน กลมกลืนได้ง่ายกว่าเครื่องดนตรีมา
จากต่างแหล่งผลิตกัน
ปี 2543 ประยูร อุบลมาอำ และสมาชิกกลุ่ม คิดทำซอด้วง-ซอด้วง คุณภาพดีจำหน่ายให้เยาวชน
และบุคคลทั่วไป ในราคา 300 บาท เริ่มจากกลึง ผลิตด้วยมือ ไม่มีเครื่องจักร
ปี 2546 ตำบลห้วยบุ่งเห็นว่าผลงานของกลุ่มน่าจะผลิตเป็นสินค้าตำบลได้ จึงส่งของเข้าร่วมแสดงในงาน
โอท็อป เมืองทองธานี ผลปรากฏได้รับเงินอุดหนุนสูงสุดอันดับหนึ่งของสินค้าจังหวัดชัยนาท มีผู้สนใจสั่งซื้อ
ซอคุณภาพดีไว้ฝึกหัดและเล่นซอในโอกาสต่าง ๆ มีพิธีค้ำพิธีซอ คุณภาพแข็งแรง ทนทาน คุณภาพเสียงใสไพเราะ
ปี 2547 จกมล เขตการณ์สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหันคารวบรวมตำนานผลิตภัณฑ์ ซอด้วง
กลุ่มอนุรักษ์ดนตรีไทย
ปี 2548 ซอด้วง ได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
ปี 2549ประยูร อุบลมาอำ ได้รับเกียรติบัตรโครงการภูมิบ้าน ภูมิเมือง ภูมิปัญญางานช่างฝีมือพื้นบ้าน จากกระทรวงวัฒนธรรม
ปี 2549 ได้รับเกียรติบัตรจากสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ ด้านการถ่ายทอด อนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรม
ปี 2551 ได้รับรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

กระบวนการผลิต

ไม้ที่ใช้ทำเครื่องดนตรีไทยได้แก่ ประดู่ ชิงชัน พยางค์ เตยใบเตย สะเดาและไม้ไผ่ การผลิตมี2 รูปแบบ
ได้แก่ ซอด้วงทำจากโกลจากทะเลสาบพรวร หน้าวัดทะเลท่าจากกรุงอุบลขึ้นต้น อีกรูปแบบเป็นซอด้วง
กลึงโกลจากไม้เบญจพรรณรูปทรงกระบอก หน้ากะโหลกทำด้วยหนังงูเหลือม ลักษณะซอที่ผลิตมีดังนี้ คือ
1. คอซอขนาดเล็กกว่าที่อื่น ซอไม้เตย บังคับเสียงเสียงใสด่อน
2. คำนซอวัดเป็น 3 ช่วงๆ ละ 10 เซนติเมตร
3. หน้ากะโหลกของคองใช้วัสดุคิงคองอุบลูน นั้งระเทศญ่ไม้กับและหนังงูเหลือม
(สมพงษ์ นิลแก้วแห่ง,2559)
4. คำนชักทำจากตะปูดีไม้ระดบสูง หนึ่งนิ้วครึ่ง ช่วงสูงบังคับเสียงง่ายซอ
ล่าง เบอร 100 สายบนเบอร 120 คำนหัวใช้โฟลนให้ติด คำนท้ายใช้ตะขอเกี่ยว
5. คันสี ไม้ดีทำจากหางม้า ใช้ในลอนขนาดเบอร 35 เส้นหนักเกิน จำนวน 70 เส้น
ความยาว 10 ม้วนทำได้ 2 คัน เส้นเสียงไพเราะ ไม้คันซอทำจากไม้เป็น
6. กระบอซอ ซอด้วงใช้ไม้ชิงชันและพยางค์ ขนาด 5 นิ้วครึ่ง เจาะรูขนาด 1 นิ้ว
ถ้ารูกว้างเสียงจะดังเป็นเสียง "อ" สำหรับซอเล็กจากโกลสามโหล(หัวข้าง)ทุยออกด้านหนึ่ง
คัดกละ 3 ทุย จากจากคณณะพรวรขนาดใหญ่ ราคาตลาดกละ 35 บาท ไม้มีลวดลายฉิววยาบ
การชิงหนึ่งด้านต้องแช่น้ำจ่อ่อน เอาชองไม้ไม่กรอบชิงให้ตั้งทิ้งไว้ไม่ต้องตากแดด
7. หย่องใช้ไม้สนพื้นน้ำแดง ราคาซอ 500 บาท

รายละเอียด

- 1.รายละเอียดของชิ้นไม้ประดู่ ชิงชัน ไม้สะเดาเสียงดีที่สุด ต้นไม้ที่โตคือครึ่งชั่วโมงให้ยาวออก ระนาดเอกใช้ไม้ 20 ลูกขนาดกลาง 22 ลูก
2. ระนาดทุ้ม 16 ลูกใช้ไม้ สะเดา ไม้ไผ่ ซายะเลใช้ไม้บง
3. รายละเอียดของไม้ฉิมฉาหรือชนุน หน้ากว้าง 17 เซนติเมตร ราคา 130 บาท
4. เอ็นร้อยลูกระนาดยาว 2 เมตร 75 เซนติเมตร ราคา 100 เมตร 50 บาท
5. ชีตึง ใช้ยางสน 5 กิโลกรัมต่อตัว 1 กิโลกรัม เดียวกันเป็นฟ่อน ใช้ตั้งเสียง
6. ไม้ตีไม้แข็งใช้ไม้ชิงชัน กลึงหัวไม่กลม คำนไม้ไผ่สอ ไม้ระนาดทุ้มใช้ผ้าฟ้ายพันลึงลักษณะ
ราคาขนาด 6,500 บาท

การสืบสาน

มีการถ่ายทอดถึงวิธีผลิตให้สมาชิกกลุ่มทุกคน รวมทั้งถ่ายทอดให้นักเรียนฝึกทำเครื่องดนตรีคุณภาพดี
ราคาไม่แพง และมีการสอนการเล่นดนตรีด้วย

การพัฒนา

มีการเริ่มทำระนาดและสอนการตีระนาดและเครื่องดนตรีประกอบอื่น ๆ ใช้ในงานบุญ งานบวช งานศพ และงานทั่วไป

กลุ่มวงดนตรีไทย

นายจรูญ บุญวาท กับอาจารย์ประกิจ สอนแจ่ม วงดนตรีไทย ปี พ.ศ. 2466 เคยตั้งพลับพลาไว้เสด็จจากวัดทรงแสง
พ่อจรูญ บุญวาท สอนเป็นเสียงหมอย อาจารย์ประกิจ สอนแจ่มจากโรงเรียนคลองจันทน์ มาช่วย เสริมเพลงเป็นวงไม้โตอักษรไทยย่อ
ฝึกหัดเองติดตามวงไปที่ต่าง ๆ "แบบครูพักลักจำ" แอบเล่นเอง เดิมมีระนาดตกทอดมา 4 วง แลัดกันโน้ตไปมา 1
ร่างก็กลองทัด 1 ลูก และร่างที่เป็นง่าไม้โตเอาไว้
บทเรียนการตั้งเสียงระนาด ใช้ระนาดเหล็กเป็นต้นด้วยเสียง และตั้งจากแบดเดอร์ ตะโพนแล้วร่อนผ่านตะแกรง นำส่วนผสมมาผสมกันนั้นเป็น
ลักษณะนี้มาหลายดินนํ้ามัน ชีตึงทำจากสีผึ้งจากรังผึ้ง และตะกั่วจากแบดเดอร์ ตะโพนแล้วร่อนผ่านตะแกรง นำส่วนผสมมาผสมกันนั้นเป็น
เป็นก้อน ติดได้แน่นไม้ตามลูกระนาด และเทียบเสียง ฤดูหนาวจะเจ็ร่อนหลุดง่ายต้องใช้ไฟรอนให้มันแข็งติดใหม่ ระนาดเอกมี 22 ลูก
เดิมมี 21 ลูก ด้านซ้ายมือเริ่มจากเสียง ซอล ดังเสียง มี ด้านขวาสุด เสียงที่ 22 เป็นเสียงซอลซ้ำ ระนาดเหล็กมี 20 ลูก ช่วงวงเล็ก
วงใหญ่มี 17 ลูก ไม้ตี ใช้ไม้ชิงชัน พยางค์ โป่ง ไม้สั้นความถี่สูงสั้นเร็ว ไม้ยาวความถี่ต่ำสั้นช้า การใช้ชนิดลูกระนาด
ทำให้เสียงไพเราะยิ่งขึ้น

"หากไม่มีชิ้นเหมือนไม้แก้วเสียง" ดังเช่น ระนาดของพม่า อินโดนีเซีย ไม้แก้วชิ้นเสียงจะแบ่งกว่า
"เวลานำไปแสดงแลกเปลี่ยนของไทยจะไพเราะกว่าถึงกับต่างชาติฟัง"
กิจกรรมฝึกตีระนาดเอก ระนาดทุ้ม ช่วงวง กลอง ฉาบ ฉิ่ง โหม่ง สอนเล่นดนตรี สอนรำเพิ่มไปในการแสดง
"เด็กตีระนาดได้รำได้"
เพลง เข้าเฝ้า เนื้อหา และลูกหนด ส่วนใหญ่เพลงสองชั้น เพลงสูงสุด หน้าพาทย์ สาธุการ เพลงดับเพลงเถา และเพลงเถิด
เช่น ลาวเสียงเหิน ค้างคาวกินกล้วย เขมรไพรโยก ลาวดำเนินทราย เพลงลา เต่ากินผักบุ้ง ปลาทอง เขะเขย มอญอ้อยอิ่ง
รับงานแสดง ได้แก่ งานมมกล พิธีพุทธ พราหมณ์ งานเจ้าแม่ งานศพ งานโดยเฉลี่ยเดือนละ 2 ครั้ง งานไกลที่สุดจังหวัดสุพรรณบุรี
ใกล้สุดอำเภอหันคา ครั้งละ 15 คน(หรือส่ง/รับ) ยกครู 12 บาท เหล่า 1 ขวด บุหรี่ 1 ซอง รูป 3 คอถ

การสืบสาน

มีการสอนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 นาน 6 ปี รวมเด็ก 200 คน ใช้เป็นหลักฐานประกอบการเรียนต่อ
ความสามารถพิเศษ มีคนชัยนาทจบปริญญาเอกแล้วยังมาเรียน และเก็บข้อมูลดนตรีไทยลูก 5 คนเล่นดนตรีไทย
ได้ทุกคน สิ่งจูงใจ ส่วนใหญ่เป็นเด็กยากจน ต้องสร้างความไว้วางใจ ความคุ้นเคย ทักะ ตีระนาดจบเพลง
ให้รางวัล 1,000 บาท แจกปากกา ของที่ระลึก เด็กที่สมัครเข้ากลุ่มตีระนาด ได้ ำได้เปิดบัญชีให้ 2,000 บาท
กิจกรรมครอบครัวปีละครั้ง นายประยูร อุบลมาอำ มีการผลิตเครื่องดนตรีและสืบทอดหลาน 2 คน
จบวิทยาลัยนาฏศิลป์และมหาวิทยาลัยแม่โจ้

การพัฒนา

ควรอยู่ในหลักสูตรบังคับ ฝึกดนตรีแล้วเรียนตีขึ้นให้ออกาสเรียนต่อยอด ควรพัฒนาด้านแบบเพลงเป็นแผ่นซีดี
เพื่อสะดวกกับการจัดเก็บกลุ่มทำเครื่องดนตรีขายต้องที่ครูคนตรี จึงควรเล่นดนตรีเป็นของตัวเอง

